

INCEPUTURILE ORAȘULUI PITEȘTI

AURELIAN SACERDOȚEANU

Orașul este o colectivitate umană care ia ființă și se dezvoltă în anumite condiții istorice și structurale. El a existat în toate societățile, însă cu deosebiri sensibile după loc și timp. La noi, „orașul“ a apărut relativ târziu, dovadă termenul sub care este cunoscut, dar mult înainte de a exista statul. Ne lipsesc studiile speciale asupra acestei probleme și din care să rezulte ce orașe sint anterioare întemeierii și cite își trag originea după aceea. Considerăm deci că orice preocupare în acest sens ar putea aduce lumini interesante.

Ne îngăduim și noi, în aceste pagini, să lămurim unele aspecte din perioada cea mai veche a orașului Pitești, oraș interesant din multe puncte de vedere.

Începem cu primele informații curente.

Din lucrările de informare rapidă aflăm că orașul Pitești este comună urbană în județul Argeș, cu 8.400 locuitori și „oraș comercial, reședința prefecturii, a tribunalului județean și a subprefecturii ; are două școli primare de băieți și una de fete ; este stația telegrafo-poștală și a drumului de fier“ și se țin acolo patru bilciuri pe an „la 23 aprilie, Înălțarea Domnului, Duminica Mare și Drăgaica“. Cîndva a fost acolo *Argedava* ; părerea „aceasta este vrednică de credință, că Argedava înseamnă cetatea Argeșului“¹.

Cîțiva ani mai târziu se spune că orașul Pitești are 11.000 locuitori, este oraș comercial „servind de întrepozit producțiilor județelor Muscel, parte din Vilcea și Argeș“. Se mai notează că sint 11 biserici ortodoxe, între care schiturile Beștelei, Buliga și Trivalea și biserica domnească sau Sf. Gheorghe „fondată de Constantin Șerban Basarab și soția sa doamna Bălașa la anul 1656“. După indicarea bilciurilor anuale se mai spune : „Originea și data fondării acestui oraș sint încă necunoscute. Unii pretind că ar fi existat o cetate dăcică numită Argidava și că pe ruinele ei se află construit orașul actual ; alții (D. Butculescu) susțin că orașul Pitești a fost fondat în secolul al VIII-lea (?), iar numele îl derivă de la *pitire*, căci pe vremea cînd capitala țării era la Curtea de Argeș, acest oraș era un loc de

¹ D. Frunzescu, *Dicționar topografic și statistic al României*, București, 1872, s.v.

pitire, de ascuns“. Se amintește și părerea lui Genilie, care atribuia fondarea lui Negru Vodă și că „mai recent se știe că în Pitești a petrecut Carol al XII-lea vreo zece zile (octombrie 1714), la trecerea sa din Turcia în statele sale“. Apoi se adaugă : „La anul 1848 august 18, miercuri seara la 3 ceasuri, a luat foc orașul Pitești și a ars tot tirgul, trei mahalale și trei biserici, Sf. Nicolae, Sf. Dumitru și Maica Precista (Mavrodolu). Focul a durat patru ceasuri și a mistuit tot, case, prăvălii, mărfuri și biserici“².

Marele dicționar geografic reproduce informațiile despre Pitești, pe care le-am dat mai sus, dar mai adaugă altele, din care reproducem : „Are populație de 15.570 locuitori (1899), 8.903 bărbați și 6.667 femei“, ceea ce, credem noi, nu a fost de loc convenabil pentru piteștenii parte bărbătească : 2.363 bărbați mai mulți decît femeile !

Pe lîngă bisericile ortodoxe acum mai sînt arătate una catolică, una luterană, una protestantă, una armenească și o sinagogă, patru cimitire, o grădină publică, o fabrică de postav, una de produse chimice și un spital cu 40 de paturi. Se dă și un istoric mai dezvoltat, în care se spune că „în timpul dominației romane“ acolo era orașul *Pirum*, ulterior ar fi descălecat Negru Vodă și că „morile, viile și drumul cel mare care trecea de la București spre Pitești la Cîmpulung și, de aci, prin pasul Branului, la Brașov, au dat o viață, o însemnătate politică și o bogăție comercială și industrială“ orașului. Urmează cîteva informații corecte despre municipalitate (județul, pîrgarii și pîrcălabii) cu îndatoririle lor, despre viile din podgoriile de acolo (Ștefănești, Izvorani, Văleni, Huma, Coasta Cîmpului și Tirg în Deal), cum și despre cojocărie, tăbăcărie și boiangeria cu roșul de Pitești³.

Cam în același timp, Nicolae Iorga, în marile sale călătorii prin țară, vedea Piteștii așa : „O regiune de dealuri bine împădurite înconjoară capitala Argeșului. Strade drepte, case frumoase, cît se poate de bine întreținute, desăvîrșită lipsă de praf. Lumea nu stă închisă în casă ca la Rîmnic, ci circulă pretutindeni, gătită, dar nu prea mult ; viaie, veselă. Clădirile statului : liceul, școli primare, sînt deosebit de frumoase. În mijloc o grădină publică, cu arbori bătrîni, avînd din toate părțile clădiri mari și un otel foarte frumos, vrednic de a fi într-o capitală. Încotro te uiți, vezi hărnicie și pricepere, însușiri nedezipite de rasa noastră, acolo unde e curată și n-o împiedică nimeni în dezvoltarea ei“⁴.

Informațiile și aprecierile acestea, deși sumare, sînt prețioase. Între altele, pentru că vădese repeziciunea cu care se dezvoltă orașul la sfîrșitul veacului trecut. Nu ne este în gînd să stăruim asupra acestei perioade. Saltul gigantic pe care îl face orașul *acum* îi arată vitalitatea nebănuită, pusă în mișcare și potențată în socialism. Vrem totuși să ne oprim cît putem mai mult asupra începuturilor acestui pitoresc oraș în măsura în care ne ajută mărturiile istorice necontestate. Însă trebuie să spunem că documente arheologice lipsesc, nu fiindcă nu vor fi fiind, ci pentru că astfel de cercetări nu s-au făcut încă spre a le scoate la lumină.

² G. I. Lahovari, *Dicționar geografic al județului Argeș*, București, 1888, p. 121—122.

³ *Marele dicționar geografic al României*, vol. IV, București, 1901, p. 735—736.

⁴ N. Iorga, *Drumuri și orașe din România*, București, 1904, p. 50. Reproducere idem, *România mamă a unității naționale, cum era pînă la 1918*, I., București, 1939, p. 138.

În consecință, iată problemele de istorie pe care le prezintă începuturile orașului Pitești.

Nu putem atribui Piteștilor nici unul din numele vechi, presupuse pînă acum, Argedava sau Pirum, pe care alți cercetători le-au atribuit și altor orașe din țară. Că a fost la Pitești o așezare străveche geto-dacică nu ne putem îndoi, numai că nu s-au făcut pînă acum cercetările necesare. Așezarea corespunde întrutotul sistemului contemporan pentru așezări principale : încrucișări de drumuri, confluente de riuri, terase cu nivele diferite și boturi de dealuri. Se pare însă că lunca Argeșului, datorită și confluentei acestuia cu râul Doamnei, era zonă inundabilă și nelocuibilă. Cele două toponime vecine, Găvan și Prund sînt reminiscențe ale acestei vechi poziții geografice a terenului.

Cît privește perioada romană, ea rămîne vizibilă în special prin existența lui *limes transalutanus*, care, de pe Vedea continua pe apa Cotmenei (Urluceni și Săpata de Jos) și de acolo trecea prin Albota și peste riul Argeș, la Purcăreni. Valul nu putea fi așezat pe terasa piteșteană inferioară, care, cum am spus, era inundabilă, ci pe cea superioară care devenea și mai inaccesibilă invadatorului, avînd în față o luncă mocirloasă sau chiar cu bălți mai întinse.

În perioada următoare, în timpul migrațiunilor, viața umană nu a putut fi întreruptă. A fost acolo un sat. Satul local a trăit mai departe cu obștea sa și s-a dezvoltat continuu încît, în secolul al XIV-lea, era socotit oraș. În orice caz, cele mai vechi atestări documentare nu-i spun niciodată sat, ceea ce înseamnă că faza de sat fusese depășită. Va fi fost un mare sat adunat pe o terasă.

Pentru vechimea așezării piteștene pledează și sufixul *-ești*, pe care îl găsim frecvent în cele dintîi toponime atestate documentar în secolul al XIV-lea, de pildă Felești (1364 : Feleste) în Banat, Orlești (1388) în Oltenia, Șurinești și Mînjești (1400) în Moldova și altele. Nu i se poate da încă o explicație unanim acceptată, dar pare foarte probabil că acest sufix caracteristic românesc a apărut odată cu roirea obștilor sătești. Numai întîmplător poate fi pus pe seama unui „întemeietor“ sau moș eponim, care rămîne în domeniul mitic.

Dacă s-ar putea documenta un moș pentru Pitești, atunci ar trebui căutat numele lui : Pita, Pitea, Pitu și derivatele lor Pitaș, Pitău, Piteș, Pitiș. Însă ne putem gîndi mai bine la apelativul pită (piine)⁵. În această privință sîntem încă în incertitudine⁶. Menționăm că numele acesta, deși rar, nu este singular : un sat Pitești îl aflăm în Moldova atestat în secolul al XVII-lea⁷. Există și derivatele Piteasca, Piteșteanca. Este consemnată și comuna Pitvaroș⁸. În consecință, în nume trebuie admis ca sigur radicalul *Pit*.

⁵ N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963, p. 348, sub *pită*.

⁶ Pentru analogie trimitem și la ciupercile : *pita lui Dumnezeu*, *pita vacii*, *pitarcă*, *pitaoască* etc.

⁷ *Catalogul documentelor moldovenești din Direcția Arhivelor Centrale*. IV, București, 1970, s.v.

⁸ S. Moldovan și N. Togan, *Dicționarul numirilor de localități din Transilvania*, Sibiu, 1919, p. 135.

Radicalul *pit* intrat în toponimie trebuie să fie foarte vechi, de vreme ce i s-a pierdut sensul. Adăugarea sufixul *-ești* arată de asemenea o perioadă străveche. Raritatea toponimului *Pitești* impune concluzia că nu provine prin fenomenul de roire a satelor.

Indiferent de originea și vechimea numelui noi constatăm că dezvoltarea Piteștilor ajunsese la o treaptă superioară în momentul când apare statul românesc. Aceasta rezultă cu toată claritatea, chiar și numai din simpla înșirare succesivă a laconicelor mențiuni oficiale ale vremii. Astfel, la 1388 mai 20, Mircea cel Bătrîn dăruiește mănăstirii Cozia „o moară în hotarul Piteștilor”⁹. Este cea dintâi atestare documentară. Urmează o a doua la 1421 iunie 19, când aceeași mănăstire are „două mori la Pitești”¹⁰. Numele dispăre pentru cităva vreme spre a reapărea ca loc de sfat domnesc la 1481 august 16, când în o poruncă a lui Basarab Țepeluș se spune că „Dragoi a scris în Pitești”¹¹. Piteștii căpătase faimă și ajunge punct geografic de orientare căci la 1499 iulie 13, se arată un hotar „pină la drumul Topanei care merge la Pitești”¹².

Venirea și șederea domnilor țării în Pitești ulterior nu mai este ceva neobișnuit. Dimpotrivă, era chiar plăcut să vii la Pitești. Astfel, la 1508 iunie 6, Mihnea cel Rău dă hrisov „scris în Pitești”¹³, iar la 1510 aprilie 1, în o carte a lui Vlăduț se spune că „s-a scris în orașul Pitești”¹⁴. Avem acum o nouă nomenclatură : *orașul Piteștilor*.

Neagoe Basarab a petrecut și el multă vreme în județul Argeș, cu deosebire în Argeș, numit acum mai adesea Curtea de Argeș, și în Pitești¹⁵. Este bine să reținem datele șederii sale în orașul Pitești. Probabil în 1516, la 16 august, Basarab voievod scria Brașovenilor în afacerea lui Dobromir din Cimplung¹⁶. În același an, la 3 noiembrie, într-o poruncă se spune : „eu Moisi, care am scris în Pitești”¹⁷.

În 1517, prezența voievodului în Pitești este arătată mai des : „am scris la Pitești” se spune la 18 iunie¹⁸ și tot așa la 19 iunie¹⁹. La 22 noiembrie formula de datare este mult mai interesantă : „Și eu Moisi, scriitor ce am scris în noile curți din orașul Pitești”²⁰. Voievodul avea acum palatul său, dar „noile” arată că o curte domnească fusese și mai înainte.

⁹ D.R.H., I, p. 26 (nr. 9) : водоницѣ на хотары Питеѣшском.

¹⁰ Ibidem, p. 98 (nr. 49) : ѿ воденици от Питеѣци.

¹¹ Ibidem, p. 288 (nr. 178) : Драгои писа ѿ Питеѣци.

¹² Ibidem, p. 478 (nr. 293) : до пѣт Топане цю ходит на Питеѣци. Formula se repetă și la 1513 aprilie 1. DIR.

¹³ DIR. B, veacul XVI, vol. I, p. 44 (nr. 39) : пис ѿ Питеѣци.

¹⁴ Ibidem ; p. 55 (nr. 50) : пис ѿ варош Питеѣци.

¹⁵ A. Sacerdoțeanu, *Argeș — cea mai veche reședință a Țării Românești*, în Muzeul din Pitești, *Studii și comunicări* I, Pitești, 1968, p. 120—121.

¹⁶ Gr. G. Tocilescu, *534 documente istorice slavo-române din Țara Românească și Moldova*, București, 1931, p. 251 (nr. 265). Data de an după I. Bogdan, *Documente și regește privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria*, București, 1902, p. 260.

¹⁷ DIR. I, p. 116 (nr. 117), facs. p. 277 : азъ Моуси еже исписах ѿ Питеѣци.

¹⁸ Ibidem, p. 122 (nr. 123), facs. p. 279 : писъ ѿ Питеѣци.

¹⁹ Ibidem, p. 123 (nr. 125), facs. p. 280 : и азъ исписах ѿ Питеѣци. Numele grămăticului nu a fost scris în actul original.

²⁰ Ibidem, p. 132 (nr. 131).

Și din anul următor avem astfel de știri piteștene. La 1518 ianuarie 18, se spune : „Și eu, Florea, care am scris în minunatul foișor al Piteștilor”²¹. Se vede că Neagoe crease o nouă formă de arhitectură, care îl impresionase pe grămatic. La 28 ianuarie²² și la 29 iulie²³ au fost scrise alte acte în Pitești, iar la 18 decembrie se scrie latinește Sibienilor tot din Pitești²⁴.

Mai continuă este șederea lui Neagoe la Pitești în anul 1519. La 10 ianuarie se spune : „Eu, Florea am scris în Pitești”²⁵ ; la 13 ianuarie : „Eu, Florea grămaticul am scris în Pitești”²⁶ ; la 15 ianuarie : „am scris în Pitești”²⁷ ; tot așa la 21 ianuarie²⁸ ; în aceeași zi însă : „eu Florea am scris în Pitești”²⁹ ; la 28 ianuarie, formula este aceeași³⁰, reluată și la 22 aprilie³¹. La 6 mai apare o informare revelatoare : „Eu Danciul cel mic între diaci care am scris în minunatul scaun în Pitești”³² ; la 28 iunie însă „eu Mihail am scris în Pitești”³³ și iar „scris în Pitești” la 9 iulie³⁴. Încheiem seria la 11 iulie cu ultimul act al lui Neagoe „scris în orașul Pitești”³⁵.

Domnul și sfatul său țineau consilii ale căror hotărâri în pricini diverse se consemnau în hrisoave și porunci domnești. Iată însă că la Pitești, desigur înainte de 1519, are loc o judecată despre care avem relație doar într-o scrisoare a lui Lazăr spătarul către brașoveni, în care se vorbește despre Dragoslav și Mihăilă din Brănești în judecată cu un brașovean : „pentru pira lor, că s-au pîrit în Pitești cu Balmăș Hanăș, înaintea domnului și s-au prins să meargă la Brașov, să le facă judecată să li se plătească. Dar el nu s-a ținut de judecată. Deci ei au pus mîna pe un fecior al lui, pe care l-au ținut la Brănești”³⁶. Așadar la Pitești s-a încercat aplanarea unui conflict internațional !

Deci Pitești : oraș și scaun domnesc. Neagoe Basarab îi pregătea un mare viitor. Să fi avut și el moșie personală aci ?

Rămîne de explicat de ce numai la cîțiva ani mai tîrziu se vorbește de „satul Pitești : 5 mai 1528. Radu de la Afumați dă mănăstirii Argeș „jumătate din Pitești și din sat și din moară și din vamă și din tot ceea

²¹ *Ibidem*, p. 133 (nr. 132), act cunoscut numai în traducere veche.

²² *Ibidem*, p. 133 (nr. 133).

²³ *Ibidem*, p. 137 (nr. 137).

²⁴ Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XV, 1, p. 238 : „Ex Pytesti”.

²⁵ DIR., vol. citat, I, p. 138 (nr. 139).

²⁶ *Ibidem*, p. 140 (nr. 140), traducere veche.

²⁷ *Ibidem*, p. 141 (nr. 141), facs. p. 287 : пис в Питеци.

²⁸ *Ibidem*, p. 141 (nr. 142), facs. p. 288 : иже пис в Питеци.

²⁹ *Ibidem*, p. 119 (nr. 120) anul lipsește fiind dedus de noi, editorii punînd 1517—1519. Motivare la A. Sacerdoțeanu, *Sfatul Domnesc și sigiliile din timpul lui Neagoe Basarab* (1512—1521). „Romanoslavica”, X (1964), p. 432.

³⁰ *Ibidem*, p. 142 (nr. 143), facs. p. 289 : аз Флорѣ исписах в Питеци.

³¹ *Ibidem*, p. 142 (nr. 144), facs. p. 290 : азъ Радул написах в Питеци.

³² *Ibidem*, p. 145 (nr. 146), facs. p. 292 : въ на стол дивна в Питеци.

³³ *Ibidem*, p. 146 (nr. 147).

³⁴ *Ibidem*, p. 147 (nr. 148).

³⁵ *Ibidem*, p. 148 (nr. 149), facs. p. 286 (trimiterea la nr. 139 este greșită) : пис в варош Питешом.

³⁶ I. Bogdan, *Documente și regeste*, p. 226. Gr. G. Tocilescu, *op. cit.*, p. 421—422 (nr. 422). Johannes Balmoz a fost civis juratus în anii 1509—1523 și judex în 1519 ; Friedrich Stenner, *Die Beamten der Stadt Brassó (Kronstadt)*, Brașov, 1916, p. 6.

ce a fost partea jupanului Oancea vistier³⁷, iar la 25 mai același an „jumătate din satul Pitești, jumătate din vecini, jumătate din cimpul care este pentru hrană și jumătate din moară“³⁸. Credem că la această dată în aceleași hotare era atât târgul sau orașul, cât și satul, fără ca între ele să fie o delimitare teritorială precisă, ci numai una funcțională: oraș semiagrar. Că orașul Pitești era pe plan egal cu Argeșul și Rîmnicul o arată o poruncă a lui Vlad vodă Vintilă, prin care obligă pe orașeni (**Варошом**) să plătească mănăstirii Tismana vamă la vad la Diu³⁹.

Orașul Pitești n-a fost singur în zonă. Condițiile sale geografice, politice și economice obligă crearea unor vecinătăți nu lipsite de importanță, vădită mai ales în perioada mai nouă. Nu vom stărui asupra acesteia, mai greu de deslușit fiind partea mai veche, în special perioada antestatală.

Sate atestate documentar în primele veacuri ale istoriei Țării Românești sînt surprinzător de puține, în raport cu ceea ce a fost. Explicația nu este decît una singură: documentul intervine numai cînd apare o cauză juridică deosebită față de obicei sau o schimbare în starea juridică a satului. Schimbările apar mai timpuriu și mai numeroase în zone cu valoare economică mai mare. O astfel de zonă a fost și este și la Pitești, unde o dată cu atestarea lui, sînt atestate și sate vecine. Cîteva le putem aminti acum.

La 1388 mai 20, Mircea cel Bătrîn făcînd numeroase danii mănăstirii Cozia, arată că și boierul său Stanciu Balcov a dăruit „o bucată (de pămînt) pe Argeș tot cu vii, pe care a cumpărat-o de la Ștef“, alt loc (**Мѣсто**) tot acolo dăruit de Dude „după voia lui Dan voievod“ și altă bucată (**комар**) „tot acolo împreună cu locul lui Dude din hotarul lui Stancea Vranin, pe care a dăruit-o fratelui său Vladul și vie (**лозяе**) pe aceeași parte în patru locuri: una în hotarul Calineștilor și două bucăți în hotarul lui Voico și a doua în hotarul lui Stanislav Oreaov“⁴⁰. Acest Ștef trebuie pus în legătură cu satul Ștefănești.

În adevăr, ceva mai tirziu, la 1452 august 5, Vladislav voievod confirmă slugilor și boierilor săi Badea, Vlaicul și Radul stăpînire peste „jumătate (din satul) Ștefănești“ și peste Golești⁴¹. Satul devenise atrăgător încît Mihnea cel Rău îl vizitează la 1508 noiembrie 1, ținînd acolo și sfat ca să dea un hrisov mănăstirii Tismana, precum consemnează scriitorul lui: „A scris Tudor diacul la Ștefănești în Podgorie“⁴². Astfel zona Piteștilor este recunoscută ca podgorie.

Al doilea topic atestat este satul Bascov. Cu alt prilej am propus o emendare paleografică în loc de Balcov în hrisovul lui Mircea cel Bătrîn din 1388 mai 20, pentru mănăstirea Cozia să se citească Bascov⁴³. Cred

³⁷ DIR. I, p. 44 (nr. 41).

³⁸ *Ibidem*, p. 45 (nr. 42), cp. și p. 47 (nr. 44).

³⁹ *Ibidem*, p. 147 (nr. 147).

⁴⁰ D.R.H. I, p. 26 (nr. a) на Аргѣш комат ижего е купил от Шефа и съ винограды. Celelalte locuri și vii au fost tot în apropierea Piteștilor. Vor putea fi localizate printr-o cercetare de teren și prin confruntarea cu documente ulterioare.

⁴¹ DRH. I, p. 189 (nr. 108): и пол Шефаницы.

⁴² DIR. veacul XVI, vol I, p. 51 (nr. 45).

⁴³ A. Sacerdoțeanu, *Argeș — cea mai veche reședință a Țării Românești*, loc. cit., p. 112.

că e mai bine să îndreptăm în Bațcov, forma veche a numelui satului Bascov de azi, a cărui atestare documentară urcă la această dată. Cum însă acest nume este legat de al unei persoane, Stanciul Balcov⁴⁴, tradus de obicei Stanciu al lui Balco, trebuie să ne gândim că poate fi atît numele moșiei lui Stanciu, cît și al genitorului său. Înclin pentru numele moșiei. Aceasta pentru simplul motiv că un hrisov ulterior (1421 iunie 19) vorbește de un sat „Rădești pe Bațcov“⁴⁵, ca și un altul (1451 august 5) de „Uiești de la Bațcov“⁴⁶. Deci hidronim. Dar mai este un document (1428), în care se vorbește de „ocina numită Merişani partea lui Bațcov“⁴⁷. Deci antroponim. Așadar în 1388 este cea mai veche atestare a satului.

La 1493 iunie 16, Vlad Călugărul dăruiește ctitoriei sale de la Glavaciog o parte din satul Izvorani. El spune „să-i fie jumătate din Izvorani, partea jupanului Deatco paharnic și a jupanului Radul paharnic, pentru că am schimbat domnia mea... de le-am dat balta toată (блѣта сва) și cu vinăriciul domnesc, dar să ia numai de la vecinii lor, iar la țărani (хорѣ) să nu se amestece“, care parte totodată o dă mănăstirii⁴⁸.

În acest mediu, întîietatea o avea orașul. De aceea și cartografic întîlnim pentru întîia oară Piteștii consemnat pe harta lui Sambucus la 1566 : *Pitesi coenobium*. Deci pentru cartograf atunci era acolo o mănăstire însemnată. Mai apare în 1570 la Lazius : *Pitesk* și la 1593 pe harta lui Mathias Cinthius : *Pitesk*⁴⁹. Nu mai este vorba de *coenobium*.

Pentru perioada din istoria Piteștilor de care am hotărit să ne ocupăm nu avem nici o posibilitate să cunoaștem demografia orașului și stratificarea lui socială. Abia la 25 mai 1528 se vorbește de „vecinii“ mănăstirii Argeș din satul Pitești⁵⁰, iar la 20 ianuarie 1539 de „5 oameni“ dați pentru vinărici, pe care îi are mănăstirea Rîncăciiov în orașul Pitești⁵¹. Existînd deci feudalul, în cazul de față mănăstirile, încă de mai înainte stăpînea și mănăstirea Cozia, trebuia să existe și supuși buni de muncă, exemplele noastre arătînd două categorii : *vecini* sau rumâni și *oameni* liberi care dau vinărici.

Dacă prima cartografiere a Piteștilor îl caracterizează mănăstire, însemnează că aceasta era un semn distinctiv al orașului. Documentele interne însă abia la 11 iulie 1519⁵² și la 22 august 1526⁵³ semnalează că mănăstirea Argeș are „mai jos de Pitești metoh“. Care era acesta și ce însemnează „mai jos de Pitești“ rămîne de precizat. Este foarte probabil că Biserica Domnească sau Sf. Gheorghe să fie foarte veche și să cores-

⁴⁴ DRH. I, p. 26—27 (nr. 9) : Станчо Балков.

⁴⁵ DRH. I, p. 98 (nr. 49) : Радечи на Бацковѣ.

⁴⁶ DRH. I, p. 184 (nr. 105) : веци от Бацковѣ.

⁴⁷ DRH. I, p. 113 (nr. 58) : очиня завома Меришани дѣл Буацков. Originalul are o lipsă completată așa cum am reprodus textul, dar în traducere (p. 114) editorii omit completarea înlocuind-o prin puncte. Din context nu poate fi altă completare decît cea propusă tot de ei.

⁴⁸ DRH. I, p. 388 (nr. 241).

⁴⁹ Marin Popescu-Spineni, *Rumänien in der zweiten Hälfte des XVI. Jahrhunderts*, Jena, 1936 p. 14—17. Idem, *România in istoria cartografiei pînă la 1600*, 2 vol ; București, 1938. În amîndouă lucrările sînt reproduse și hărțile.

⁵⁰ DIR. II, p. 45 (nr. 42).

⁵¹ *Ibidem*, p. 257 (nr. 254).

⁵² DIR. I, p. 148 (nr. 149).

⁵³ *Ibidem*, II, p. 29 (nr. 26).

pundă termenului „mai jos“ de tirg. Poate că și Neagoe Basarab a contribuit la refacerea ei alături de care a ridicat palatul său cu foișor. În orice caz era la Pitești o viață monahală care se impunea atenției călătorilor. Documentele mai noi vor aduce lămuriri și în această privință.

Mărturiile vremii pînă la Neagoe Basarab nu ne arată nume de boieri stăpîni de ocine în Pitești, dar aceștia nu întîrzie să apară, ca, de pildă, Oancea vistier⁵⁴ sau Ivașcu, mare armaș care preia moara din orașul Pitești a lui Ion Pravilă⁵⁵. Din toate rezultă că e vorba de stăpîniri mai vechi. Dată fiind importanța viticolă a regiunii, boierimea nu a putut avea decît posesiuni mai mici, spre a fi satisfăcuți cît mai mulți.

Deci putem spune că în ocina Piteștilor stăpîneau laolaltă domnia, mănăstirile, boierimea și țărănimea. Este un caz foarte interesant de dezvoltare a vieții satești către viața orășenească. Aceasta ne-o dovedește pătura neguțătorească, relativ cea mai bine documentată.

Piteștii nu au fost numai un oraș atrăgător prin podgoriile vecine. El a avut o însemnătate apreciabilă și prin comerțul desfășurat de-a lungul timpului prin import, export și tranzit. După socotelile Brașovului cite s-au păstrat din anii 1503—1554, cu multe întreruperi în ordinea lor, valoarea schimburilor comerciale între Brașov și Pitești se ridica la 1.915.960 aspri sau 38.319 florini (galbeni ungurești)⁵⁶. Un extras al acestui trafic se prezintă astfel :⁵⁷.

Anii	Aspri	Participanți	Transporturi
1503	24.660	8	12
1529—1530	82.595	15	33
1542	107.150	36	114
1543	251.980	41	130
1545	77.600	25	72
1546	174.785	23	63
1547	261.100	37	100
1548	106.920	7	9
1549	253.120	35	80
1550	253.140	33	112
1551	43.950	32	82
1554	316.960	34	107
TOTAL	1.915.960	326	914

Pentru că prezintă un interes deosebit pentru viața economică a orașului Pitești reproducem aici datele complete publicate pînă acum⁵⁸. Ele contribuie mult și la cunoașterea dezvoltării demografice a orașului.

⁵⁴ DIR. II, p. 44—47 (nr. 41, 42 și 44) la 5 și 25 mai și 3 iunie 1528.

⁵⁵ *Ibidem*, III, p. 268 (nr. 309), la 21 iulie 1568.

⁵⁶ Florinul avea pe atunci cam 3,5 gr aur și echivala cu 50—55 aspri de argint, iar asprul era de circa 0,8 gr.

⁵⁷ După Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (Secolele XIV—XVI)*, București, Edit. Științifică, 1965, p. 261—302.

⁵⁸ *Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Kronstadt*, 3 vol. Brașov, 1886—1889—1896. (Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen, vol. I—III).

1503⁵⁹

- Nago de Pitești importavit parvalia pro fl. 65 solvit flor. 3 asp. 12
Oprea de Pitescht habet cinctoria simplicia 26	}	solvit flor. 0 asp. 10
Kappenekas 7		
capitergia simplicia 4		
- Dragomir de Pitest importavit pro flor. 45 solvit flor. 2 asp. 12
- Kynde de Pitest importavit pro flor. 50 solvit flor. 2 asp. 24
- Dimitro de Pitest importavit pro flor. 81 solvit flor. 4 asp. 0
Oprea de Pitest habet cinctoria 23	}	solvit flor. 0 asp. 25
Idem capitergia bona 6		
Idem kappenekas 4		
- Dan de Pitest importavit pro flor. 50 solvit flor. 2 asp. 25
- Myrcza de Pitest importavit pro flor. 76 solvit flor. 3 asp. 39
- Myhal de Pitest importavit pro flor. 67 solvit flor. 3 asp. 16
- Kynde de Pitest habet ceram cent. 1½ libr. 22 solvit flor. 0 asp. 35
- Oprea de Pitest habet kappenekas -- solvit flor. 0 asp. 27

1529⁶⁰

- p. 174 : Bayle de Pitest
 Dobre de Pytest
 Growul de Pytescht
 Mayne de Pytest
 Manaele de Pytest
- p. 175 : Yon de Pitest

1530

- p. 218 : Mayne de Pittescht per f. 83 asp. 20
 Dobro de Pittescht per f. 75 asp. 17
- p. 219 : Iwan Grecus de Pittescht tapete 1 capitergia bona 100 s. 5 pelles
 karaschi 20 s. 1. Summa fl. 87 asp. 10.
 Item pipper kant. 3 s. libr. 3½ kant. pipper libr. 5½ s fl. 3.
 Gerge de Pittescht capitergia bona 80 s. 4 pelles karaschi 16 s.
 asp. 10 ; capit. simplicia 20 s. 1 extremitates panorum per fl. 4 s.
 asp. 8 ; culcitrae 2 s. asp. 4.
 Dimittre de Pittescht capit. bonna 20 s. 2.
- p. 220 : Gerge de Pittescht pipper kant. 1 s. libr. 3.
- p. 223 : Myhay Grecus de Pittescht abba pec. 7 s. asp. 16 ; pipper kant.
 2 s. 6.
- p. 224 : Dobro de Pittescht per fl. 7 s. asp. 17.
 Vladul de Pittescht per fl. 7 s. asp. 17.
- p. 225 : Ywan Grecus de Pytescht stramatur pec. 80 s. 1 pec. 4.
- p. 226 : Myhay Grecus de Pytescht lini pd. 1 s. asp. 12.

⁵⁹ *Rechnungen*, I, 1886, p. 1—35.

⁶⁰ *Rechnungen*, II, 1889, p. 174—267.

- p. 229 : Myhay de Pitescht pro fl. 20 s. fl. 1.
 p. 230 : Mayne de Pytescht pro fl. 6 s. asp. 15.
 Opre de Pytescht pro fl. 6 s. asp. 15.
 p. 232 : Gerge Grecus de Pytescht extremitates pannorum pro asp. 25
 conturnorum paria 18 bogasy pec. 12. Summa fl. 9 asp. 40⁶¹.

1532

- p. 267 : Pro duobus tapetis per dominum iudicem nostrum die Viti et
 Modesti in necessitates civitatis et provinciae a Myhay Graeco de
 Pytescht emptis, flor. 19.

1542⁶²

- p. 187 : *ianuarie* 1 : Radul de Pytescht pro fl. 8 s. asp. 20.
 Maine de Pitescht pro fl. 15 s. asp. 37.
 Synckul de Pitescht pro fl. 4 s. asp. 10.
 p. 188 : *ianuarie* 8 : Craczun de Pytescht.
 p. 190 : *ianuarie* 29 — *februarie* 5 : Dragomir de Pitescht, Stoika, Thoma
 Stanschul, Maine, Stan, Jurvan.
 p. 191 : *februarie* 5—12 : Stan de Pitescht, Gerge, Zaranden.
 p. 192 : *februarie* 19—26 : Onsche de Pytescht, Demietro.
 p. 193 : *februarie* 26 — *martie* 5 : Radul de Pytescht.
 p. 194 : *martie* 10 — 26 : Costa de Pitescht, Dimetro, Dudov. Stoika,
 Poitra, Opra, Myhyl.
 p. 195 : *martie* 26 — *april* 2—9 : Costa de Pitescht, Boyda, Dobru,
 Ztoigam, Dobrud, Ztan, Radul.
 p. 197 : *april* 30 — *mai* 7 : Opra de Pitescht.
 p. 198 : *mai* 21—28 : Dobra de Pitescht, Ztoyka, Radul, Opra, Peterman.
 p. 198—199 : *mai* 28 — *iunie* 4 : Dobra de Pitescht, Ztanschul, Gerge,
 Jancko, Ztan, Mycul, Woyna.
 p. 200 : *iunie* 11—18 : Radul de Pitescht, Peterman, Ztoyka, Opra, Iwan,
 Gerge, Ztanssul, Nycole.
 p. 201 : *iunie* 18—25 : Dobre de Pitescht, Ianko, Opra, Ztan.
 p. 202 : *iulie* 9—16 : Mykul de Pitescht.
 p. 203 : *iulie* 16—23 : Ztoyka de Pitescht, Opra, Gerge, Woyna.
 p. 203 : *iulie* 23—30 : Gerge de Pitescht, Vntsche, Kreytshum, Ztamate,
 Dimitro, Dobra, Ztanssul, Ztan, Radul.
 p. 204 : *august* 6—13 : Radul de Pitescht, Opra.
 p. 205 : *august* 20 : Wladyslaw de Pitescht, Ztoyka, Opra.
 p. 296 : *septembrie* 3—10 : Ztoycka de Pitescht, Peterman, Mayne.
 p. 207 : *septembrie* 17—24 : Martha de Pitescht, Ztanschul.
 p. 208 : *septembrie* 24 : Radul de Pitescht, Stanssul, Mykul.

⁶¹ Pentru înțelegerea textului socotelilor explicăm cițiva termeni : *capiter-gium* : basma, șapcă și cască ; *cinctorium* : cingătoare, brîu ; *culctra* : pernă și pat ; *kappeneka* : manta ; *pelles karaschi* : probabil „blana neagră” sau „oaie neagră” ; *parvalia* : mărunțișuri, bagatele ; *stramatur* ; strămătură (lină pestrîță sau vopsită în culori felurite) ; *tapete* : covor.

⁶² *Rechnungen*, III, 1896, p. 187—215. De data aceasta, extrasele tipărite sînt sumare, rezumîndu-se numai la persoane. Culegem numele neguțătorilor piteșteni

- p. 209 : *octombrie 1—8* : Dober de Pitescht, Ztanssul, Radul, Ztan, Dragomir, Iwan.
 p. 210 : *octombrie 15—29* : Ztoyka de Pitescht, Ztanssul, Myckul, Wawylon, Ztan, Stanssul.
 p. 211 : *noiembrie 12—19* : Maine de Pitescht, Opra.
 p. 212 : *noiembrie 19—26* : Peterman de Pitescht.
 p. 213 : *decembrie 10—17* : Radul de Pytescht, Domo, Ztoycko.
 p. 215 : *decembrie 24* : Ztoycka de Pitescht, Myckul, Ztanssul, Tschoyckyn.

1543⁶³

- p. 234 : Bythan de Pitescht.
 p. 236 : Peterman de Pitescht.
 p. 239 : Arszeny de Pitescht, Babylun, Bayle.
 p. 240 : Bortsche de Pitescht, Danszul, Dyma, Dobre, Dragomir, Gauckol, Gerge.
 p. 241 : Güne de Pitescht, Hartha, Isztrato, Iwan, Kosta, Ladiszla, Mayne.
 p. 242 : Mychay de Pitescht, Myckol, Myhay, Myhele, Nan, Nyckula, Opra, Panna, Peterman, Radul.
 p. 243 : Szanchul de Pitescht, Thuma, Wagdino, Wladiszlau, Woyckul, Zenckul, Zenckul maior, Ztan.
 p. 244 : Ztanszul de Pitescht, Ztanszul Manor, Ztoycka, Ztrathy.
 p. 245 : Arseny de Pitescht, Arsen, Gyne, Iwan, Koszta, Myhay, Panna, Parawy, Schupan, Ztanszul.

1544

- p. 248 : Arsen de Pitescht.
 p. 249 : Exyn de Pitest, Gerge, Gyn, Iwan, Myhay, Paan, Stefful, Thudor, Tssupan.

1545

- p. 297 : Radwl de Pitest.
 p. 300 : Arszeny de Pitest, Bortsch.
 p. 301 : Dragomir de Pitest, Dwma, Dobra, Dabbwl, Gerge, Iwan.
 p. 302 : Igyn de Pitest, Kyrste, Lawynon, Myckul.
 p. 303 : Nyckola de Pitest, Opra, Opra secundus, Panna, Radwl, Simkwl, Thudor.
 p. 304 : Woyna de Pitest, Ztoycka, Ztanszul, Ztanyszlay, Ztan.
 p. 305 : Arsen de Pitest, Panna.

Cu toată ortografia lor săsească, numele românești ori sînt exact transcrise, ori se recunosc ușor, ca în : Arsenie (Arszeny), Băilă (Bayle), Bitan (Bythan), Borcea (Bortsche, Bortsch), Caucul (Gauckol), Cioban (Tssupan), Ciochină (Tschoychyn), Cinde (Kynde), Cîrste (Kyrste), Crăciun (Craczun, Kraytchun), Dabul (Dabbwl), Danciul (Danszul), Dobre (Dober), Dobrotă (Dobrud), Duma (Dwma), Ghin (Gyn), Gună (Güne),

⁶³ *Ibidem*, p. 234—305.

Iancul (Jancko), Ioan (Juwan), Jincul (Zenckul), Jupan (Schupan), Mă-năilă (Manaele), Micul (Mickol, Mykyl), Mircea (Myrcza), Miinea (Mayne, Maine), Neagul (Nago), Oancea (Onsche, Untsche), Para(schi)va (Parawy), Săranda (Zaranda, Zaranden), Stan (Ztan), Stanciul (Stanchul, Ztanschul, Stanssul), Stoica (Ztoyka), Stoican (Ztoigan), Șincul (Synckul), Toma (Thuma), Tudor (Dudor), Voinea (Woyna, Woyne).

Și Sibiul a avut relații comerciale strinse cu Piteștii, nu însă în aceleași proporții ca Brașovul. Ne orientăm după registrul vigesimal al Sibiului privitor la anii 1500—1509⁶⁴. Se scrie aci despre taxele plătite de 16 persoane, cronologic, în general întâlnite o singură dată : Danzwl (Danzciul), Gergel, Stan, Dimetter (Dumitru), Scherban (Șerban), Syn (Sin), Stoyka, Stroza, Dragomir, Jerg (Iorgu), Stresa, Opre, Wlkam (Vilcan), Neyn, Thabwst (Tabust) și Nago (Neag). Numele orașului apare în forma sa românească Pitest și Pitescht în ortografie săsească.

Încheiem această listă cu piteșteanul Costea, sluga lui Mircea Vodă Ciobanul, trimis la Brașov să obțină de la județ o scutire de taxă vigesimală. La 27 noiembrie 1547 se scrie în registru : „Adventus ist dem Myrtsche wayde geben worden eyn rabyss durch senyen dyner Kosta ausz der Pytest ausz Vorlasz des herren Richters pro fl. 40“.⁶⁵

Se spune deobicei că negustorimea din țara noastră era de origine străină și că orașele în special ar fi luat avânt prin acești străini. Cel puțin pentru Pitești, această părere se desminte. Luind seama la originea numelor din listele ce prezentăm, se vede cu toată evidența că sînt covârșitor de românești. Numai cîteva par de rezonanță alogenă : Domo, Ekyn, Hartha, Ladiszla, Lawynon, Peterman, Poitra, Thabwst, Wagdino, Wawylon (Babylun). Unii își spun că sînt greci : Gerge Grecus, Ivan Grecus și Myhay Grecus, dar această poreclă nu impune neapărat și o origine etnică. Interesant rămîne Grovul (Growul), care poate fi și Greavul sau Gravul.

Piteștenii, pe lângă comerț, încă de la început au avut și o industrie locală, morăritul, de vreme ce la 1388 Mircea cel Bătrîn dăruie mănăstirii Cozia „o moară în hotarul Piteștilor“⁶⁶. În 1421, aceeași mănăstire va avea două mori⁶⁷, iar la 28 februarie (1522—1528) mănăstirea Argeș primește „două scocuri cu mori din ocina Piteștilor“⁶⁸, confirmate și la 9 februarie 1524, drept „două mori la Pitești cu toate locurile lor împrejur“⁶⁹.

La 5 și 25 mai 1528 Radu de la Afumați mai adaugă mănăstirii Argeș cite o jumătate de moară, pentru una din ele dînd o tristă explicație, la 3 iunie 1528 : „Pentru că acea jumătate (din Pitești) a fost a lui Oancea vistier“, iar „cînd se hicleni Oancea vistier, el a furat din averea răposatului Basarab vovod 400 de galbeni florinți de cite 55 de aspri unul, face cu totul 22.000 aspri, și încă și argint pentru niște potire de

⁶⁴ *Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Hermannstadt und der Sächsischen Nation*, I, Sibiu 1880, p. 270—299 (Quellen zur Geschichte Siebenbürgens aus Sächsischen Archiven).

⁶⁵ *Rechnungen*, III, p. 425.

⁶⁶ DRH. I, p. 26 (nr. 9).

⁶⁷ *Ibidem*, p. 98 (nr. 49).

⁶⁸ DIR, I, p. 172 (nr. 173).

⁶⁹ DIR, I, p. 180 (nr. 183).

8.000 aspri, împreună fac 30.000 aspri“. Din acest motiv, averea și agonia vistierului delapidator devin domnești. Domnul însă întoarce moștenitorilor lui Oancea totul „afară numai de această jumătate, partea lui care s-a ales de la Pitești“ drept paguba adusă lui Basarab voievod. Aceasta revenind doamnei Despina, Radul voievod o răscumpără de la aceasta și o dăruiește mănăstirii Argeș⁷⁰.

Fără îndoială că viticultura a fost una din ocupațiile principale ale piteștenilor în întregul lor hotar și în vecinătăți. Însă pentru partea mai veche, documentele spun așa de puțin, cum am arătat mai sus pentru „Ștefănești în Podgorie“ și despre vinăriciul din Pitești. Această podgorie își așteaptă istoricul.

Calitatea de oraș pentru Pitești este atestată documentar în anul 1510, însă, cum am spus mai înainte, era oraș mult mai vechi. Cu toate acestea, în vremea la care ne referim, nu-i cunoaștem organizarea municipală. Cea mai veche atestare documentară este consemnată într-un hrisov al lui Mihnea voievod din 1582 august 27, în care se spune că o gloabă a fost plătită „în oraș în Pitești, înaintea județului și înaintea a 12 pîrgari“⁷¹. Ceva mai tirziu, același domn spune, la 1586, septembrie 21, că „am văzut și am citit și cărțile județului și a celor 12 pîrgari“⁷². Și încă o dată tot el, la 1591, februarie 1, arată o mărturie făcută „înaintea județului și a 12 pîrgari din orașul Pitești“⁷³.

Cărțile emise de acești județi ai orașului nu le cunoaștem. Cea dintîi de care avem știre este din 1596, ianuarie 22, a lui Ivan județul, din nefericire ajunsă pînă la noi doar în copie. Sfatul orășenesc arătat aci sub *mărturie*, era compus din : Arseni clucer, popa Gherghic, popa Sava, Luca cupeț, Ivan pîrcălab, Pătru postelnic, Ivan, Iorga Chircă, Bojichi, Duma, Mircea și Stan⁷⁴. În consecință, aparatul administrativ municipal exista și lucra.

Fără îndoială că orașul se bucura de dreptul de sigiliu. Pentru începuturi nu cunosc încă de existența unui astfel de sigiliu. Rimnicul îl avea încă mai dinainte, iar Tîrgoviștei îi atribuisese sigiliu însuși Neagoe Basarab.

Am căutat să prezint aici începuturile orașului Pitești. Pentru cunoașterea vieții orășenești din secolul al XVI-lea înainte există un material bibliografic și documentar variat și destul de bogat⁷⁵. Este necesar să fie prelucrat într-un tot organic și adăugat cu alt material documentar, care este încă necunoscut, aflător atît în depozite publice, cît și în colecții particulare, pe la biserici și mănăstiri și în general în fiecare sat. În special adunarea acestuia din urmă nu mai suportă întîzieri deoarece dispăre pe zi ce trece⁷⁶.

⁷⁰ DIR, I, p. 47 (nr. 44).

⁷¹ DIR, V, p. 73 (nr. 76).

⁷² *Ibidem*, p. 265 (nr. 279).

⁷³ Idem, VI, p. 4 nr. 4).

⁷⁴ *Ibidem*, p. 201 (nr. 220).

⁷⁵ Vezi bibliografia la N. Stoicescu, *Bibliografia monumentelor feudale din Țara Românească*, în „Mitropolia Olteniei“, XVII, nr. 1—2 (1965), p. 145—149.

⁷⁶ Despre această sarcină și o propunere metodică de adunare, am dat cîteva referințe în *Metoda alcătuirii unui studiu de istorie*, în „Revista arhivelor“, X (1967), nr. 1, p. 21—34.

Sub egida Muzeului județean, care se dovedește foarte activ, și a Societății de științe istorice, secția argeșeană, se pot organiza campanii sistematice de cercetare directă, sat cu sat, iar în orașe monument cu monument, stradă cu stradă. Nu este greu. Iar cercetările de vară sînt chiar plăcute.

Încă două lucrări sînt urgente și se pot face fără mari greutate: a) bibliografia studiilor privitoare la istoria orașului Pitești și a județului Argeș; b) bibliografia publicațiilor tipărite în orașul Pitești și în județul Argeș. Avem exemple numeroase și bune de ce s-a făcut în alte județe.

Personal aș dori să nu întîrzie mult apariția *Dicționarului istorico-geografic al județului Argeș*, *Ghidul județului* și un *Album de vederi din județ*. În același timp îndemn la revizuirea și adaptarea la situația actuală a prețioasei călăuze *Din istoria culturii argeșene* de Augustin Z. N. Pop, din 1965.

La acestea aș mai adăuga utilitatea unei culegeri de studii și documente deja publicate, dar acum ajunse aproape inaccesibile prin vechimea lor, prin raritatea revistelor în care au fost publicate, sau prin lipsa lor de circulație. Adunarea lor, eventual verificarea lecturii documentelor și inscripțiilor folosite sau adăugate lor, reduce timpul de investigație pentru alți cercetători, eventual îi scutește de a mai face o muncă deja făcută.

„Argeșul“ are *Alfa* în frunte. Să nu părăsească locul nici în ce privește manifestarea cultural-științifică!

LES COMMENCEMENTS DE LA VILLE DE PITESTI

R É S U M É

C'est un tout petit essai sur l'histoire du commencement de la ville de Pitești, résidence du département d'Argeș, depuis le temps le plus reculé jusqu'au XVI-e siècle.

Pendant l'antiquité, faut de recherches archéologique, nous ne savons presque rien sur cette habitation placé sur le *limes Transalutanus*. Quelque-uns à tort l'ont identifiée avec Argedava dacique ou Pirum romaine. Quand même pendant le moyen âge il était là un village important parce que au XIV-e siècle, quand son nom est attesté par de documents écrits, on parle déjà d'une ville.

Ensuite les voévods du pays maintes fois ont fait là halte à cause de son caractère demi-agraire et surtout étant le centre d'une fameuse vignoble (*podgoria*). Il y eût été aussi un monastère (*coenobium*) et un très joli palais dans lequel le savant prince Neagoe Basarab séjournait souventes fois. Et puis la ville s'est agrandie à cause du commerce de toute sorte fait avec les villes de Transylvanie.